

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มต้นมาจากการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น เนื่องด้วยการที่มนุษย์มาอยู่รวมกันจนกลายเป็นสังคม บุคคลทุกคนล้วนมีสิทธิ เสรีภาพ ในการใช้ชีวิตของตนเอง แต่หากบุคคลใช้สิทธิ เสรีภาพ เกินขอบเขตกว่าที่ตนพึงมีจะเป็นการกระทบต่อบุคคลอื่น ให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ระเบียบของสังคมจึงจำเป็นต้องมีเพื่อความสงบสุข ต่อมาระเบียบเหล่านี้ได้วิวัฒนาการกลายเป็นข้อบังคับ เป็นกฎหมาย และหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายเหล่านั้นก็จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดต่อสังคม ซึ่งจะต้องถูกลงโทษทางอาญา วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา จึงเป็นเรื่องของการคุ้มครองสังคม โดยมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทนความเสียหาย เพื่อข่มขู่ให้หลบจำ เพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีก

กฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา หมายถึง “กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิดและโทษ”¹ การกำหนดโทษทางอาญาจึงเป็นข้อสำคัญ ความผิดอาญาส่วนใหญ่เป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) อีกส่วนหนึ่งคือมีความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติขึ้น (mala prohibita) ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง² บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ดังนั้น จำเลยในคดีอาญาย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่ามีได้กระทำความผิด จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำความผิดจริง และการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐาน พยานหลักฐานที่นำมาใช้ในคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 2.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 29 วรรคสอง.

การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น เริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น สถานที่เกิดเหตุถือเป็นจุดแรกที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตรวจสอบ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่สามารถนำมาพิสูจน์ถึงการกระทำผิดและตัวผู้กระทำความผิด เนื่องด้วยสถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นและอาจมีพยานวัตถุอยู่ด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุสามารถประเมินเบื้องต้นจากสภาพของสถานที่เกิดเหตุได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด ทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และประสงค์ต่อสิ่งใด ดังนั้นสถานที่เกิดเหตุจึงเป็นกุญแจสำคัญอันจะนำไปสู่การคลี่คลายคดี ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจะต้องตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วยความรอบคอบตามขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานในการตรวจสถานที่เกิดเหตุควรกระทำด้วยความละเอียดรอบคอบ มีการรักษาสถานที่เกิดเหตุ มีการตรวจเก็บพยานหลักฐานที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย

ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131³ ซึ่งบัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” ซึ่งกระบวนการในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งกว่าในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาล เพราะอยู่ในขั้นเริ่มต้นของการชี้ผิดชี้ถูก ศาสตราจารย์ สัญญา ชรรณศักดิ์ ได้สอนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ว่า “เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นต้นน้ำแห่งความยุติธรรม ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ยุติธรรม สายธารแห่งความยุติธรรมก็ขุ่นมัวมีมลทินหมด พนักงานอัยการและศาล ไม่มีโอกาสที่จะให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาหรือจำเลย”⁴

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมิใช่เพียงเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ด้วย การรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุเป็นหัวใจสำคัญของการสอบสวน ตามหลักกฎหมายต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ และต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่ข่มหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น จึงจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่จะให้ศาลลงโทษจำเลยได้นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้มีน้ำหนัก

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 131.

⁴ พฤษภา เครือแสง และรัชดาพร หวดอรรมณ์. (2559). การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทย. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9 (1), หน้า 134.

รับฟังถึงระดับที่ศาลแน่ใจว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น แต่ถ้าศาลมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้กับจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ถึงระดับปราศจากข้อสงสัยเพื่อที่จะให้ศาลใช้ดุลพินิจชี้ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานลงโทษจำเลย

หากแต่คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น การค้นหาความจริงเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษจึงมีความยากลำบากกว่าในอดีต แต่ในขณะเดียวกันความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็ได้พัฒนาไปอย่างมากเช่นกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศในทวีปยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา ได้นำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อติดตามเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคลเพราะทำให้การของพยานบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้นอยู่กับตัวบุคคล (Subjective) ซึ่งแม้ว่าจะมีการยอมรับในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ก็อาจกลับทำให้การได้ในชั้นพิจารณาของศาลซึ่งสร้างความเสียหายให้กับกระบวนการยุติธรรมเป็นอันมาก ต่างจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ผลการตรวจพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากตัวของวัตถุพยาน (Objective) ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก หากได้ผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้องและมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เชื่อถือ เช่นนี้ เมื่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความน่าเชื่อถือ เพราะมีการตรวจพิสูจน์ทดสอบและยืนยันจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญแล้ว อีกทั้งยังไม่สามารถแก้ไข เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ลายพิมพ์ DNA ตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม เส้นขน เป็นต้น จึงทำให้การนำเอาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมกลายเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ทั้งมีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ในกระบวนการค้นหาความจริงต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นด้วย

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรม โดยกฎหมายไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้กระบวนการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 มีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนในมาตรา 131/1 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตาม มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจ

พิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้” จะเห็นได้ว่าตามหลักกฎหมายนี้ ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อันประกอบไปด้วยวัตถุพยานบุคคล วัตถุพยานเอกสาร และพยานวัตถุ มีส่วนสำคัญมากในการที่จะช่วยในการนำผู้กระทำผิดมารับโทษ ซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัยในทางกฎหมาย ถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาล เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่

อีกทั้งตามมาตรา 131/1 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือ ส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้ว จะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี” ซึ่งเป็นบทขยายของ มาตรา 131/1 วรรคแรก โดยระบุให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม คือมีการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ โดยอาจเก็บตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เพราะพยานหลักฐานประเภทนี้มีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมากและมีความแน่นอนในตัวเอง การให้ปากคำของพยานบุคคลอาจมีข้อจำกัดทางด้านการจดจำหรือเป็นการให้การโดยมีอคติได้ แต่วัตถุพยานนั้นมีความชัดเจนแน่นอนในตัวเอง เช่น สารเคมีสารพิษในร่างกาย หรือสารพันธุกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นวัตถุพยานที่สำคัญที่สามารถเชื่อมโยงได้ว่าเป็นของบุคคลใด เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุหรือไม่

จากหลักกฎหมายข้างต้นซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) อำนาจการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่ง กฎหมายกำหนดให้พนักงาน

สอบสวนผู้มีเขตอำนาจเท่านั้นที่มีอำนาจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยการตรวจพิสูจน์หลักฐานนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 131 ที่ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกกล่าวหา

2) อำนาจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับร่างกายของบุคคล จะต้องกระทำในคดีที่มีความผิดจำคุกอย่างสูงเกินสามปีเท่านั้น หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงต่ำกว่าสามปี พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจในการสั่งให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ประการใด แต่ถ้าหากผู้ต้องหายินยอมพนักงานสอบสวนก็สามารถตรวจพิสูจน์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง

3) การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับร่างกายของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นจะต้องไม่เป็นอันตรายแก่บุคคลนั้น และบุคคลนั้นจะต้องให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์ หากบุคคลที่ต้องการตรวจพิสูจน์ไม่ยินยอมพนักงานสอบสวนจะทำการตรวจพิสูจน์ไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง⁵

อย่างไรก็ตาม วิธีการปฏิบัติต่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับปัจจุบัน จนเกิดปัญหาได้ในบางกรณีที่เกิดการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ได้มาตรฐาน อาจเกิดกรณีจับผู้ต้องหาผิดตัว หรือกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจโดยมิชอบสร้างพยานหลักฐานปรักปรำผู้บริสุทธิ์ก็ยังมีเกิดขึ้นในปัจจุบัน

อนึ่ง แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในชั้นการตรวจสถานที่เกิดเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้มีเขตอำนาจเท่านั้นที่มีอำนาจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยการตรวจพิสูจน์หลักฐานนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 131 ที่ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในคดี เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime control) และหลักสิทธิเสรีภาพ

⁵ ณรงค์ โจหาญ. (2556). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 334.

ขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยที่การตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีกำหนดไว้ตาม มาตรา 131/1 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้ตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งเป็นการให้ดุลพินิจ พนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงพยานหลักฐาน เพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย แต่มิได้เป็นการบังคับเด็ดขาดให้พนักงานสอบสวนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ พนักงานสอบสวนยังสามารถใช้ดุลพินิจได้เช่นเดิม ดังนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนมุ่งที่จะศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติไว้ดังนี้ “ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรวบรวมพยานหลักฐาน ทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับ ความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำ ความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหา” อีกทั้งกฎหมายยังกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวม พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตามมาตรา 131/1 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตาม มาตรา 131 ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจ ให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ได้” โดยบทกฎหมายนี้ สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง และวรรคสาม ที่วางบท สันนิษฐานรับรองความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ด้วยว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

กรณีปัญหาตามมาตรา 131 ในการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่ สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เป็นการเปิดช่องว่างให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้ดุลพินิจในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายมากเกินไป ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความ เป็นธรรม ซึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคดีเพื่อพิสูจน์ความถูกต้อง ของผู้ถูกกล่าวหา ไม่ว่าจะพยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานหลักฐานประเภทใดก็ตาม แต่ในการรวบรวม พยานหลักฐานนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายตามหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องทำการภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย อันไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มิฉะนั้นแล้วพยานหลักฐานดังกล่าวอาจจะ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบซึ่งต้องห้ามรับฟังในชั้นพิจารณาคดี อีกทั้ง การรวบรวมพยานหลักฐานก่อนนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดคดีมีความสำคัญต่อการพิจารณาตัดสินคดี โดยศาลเป็นอย่างมาก เพราะศาลจำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงตามสำนวนคดีที่เสนอมาโดยเจ้าหน้าที่ ตำรวจ ดังนั้น หากสำนวนฟ้องมีความบกพร่องหรือไม่ชอบธรรมในทางใดทางหนึ่งก็เป็นการยาก ที่พนักงานอัยการและศาลจะวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมได้

โดยบทบัญญัติมาตรา 131 นี้เป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดให้การรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานใดเข้ามาในสำนวน การสอบสวนก็ได้ เช่นเดียวกับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการมีอำนาจให้ตรวจพยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ชั้นใดหรือไม่ก็ได้ตามมาตรา 131/1 ซึ่งเมื่อพิจารณามาตรา 131 ประกอบกับ มาตรา 131/1 ซึ่งได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้อย่างกว้าง ๆ ในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวม พยานหลักฐาน

ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในการตรวจพิสูจน์บุคคลตามมาตรา 131/1 วรรคสอง การตรวจพิสูจน์ตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบของร่างกาย จากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งเป็นการ ให้ดุลพินิจพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงพยานหลักฐานเพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย และตามมาตรา 131/1 วรรคสอง มิได้มีการกำหนด การตรวจพิสูจน์บุคคลไว้อย่างละเอียดดังเช่นกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาประกอบกับระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 2 การสืบสวนสอบสวน บทที่ 2 การสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุ และ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 ว่าด้วยการสอบสวน บทที่ 2 เรื่องอำนาจการสอบสวน ซึ่งเป็นระเบียบการตำรวจในการสอบสวนคดี ของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีจะได้กำหนดแนวทางในการรวบรวม พยานวัตถุของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หากแต่ระเบียบดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางและคู่มือในการปฏิบัติงาน เท่านั้น ยังไม่มีมาตรการหรือสภาพบังคับในทางกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีดุลพินิจ ในการตรวจตัวผู้เสียหาย หรือตรวจผู้ต้องหาได้ รวมทั้งให้ทำบันทึกไว้ ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ใช้ดุลพินิจที่ขาดความละเอียดรอบคอบได้ อาจทำให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากการใช้ดุลพินิจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวในบางคดี

อาจเกิดการใช้ดุลพินิจผิดพลาดทำให้สำนวนการสอบสวนมีพยานหลักฐานน้อย หรือไม่เพียงพอที่จะ พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคลได้

ยกตัวอย่างเช่นคดีของนางสาวเซอร์รี่แอน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2536 เซอร์รี่ แอน ถูกฆ่าโดยการรัดคอกจนเสียชีวิต พยานบุคคลให้ปากคำว่าเห็นเสียชีวิตกับลูกน้องอีก 4 คนแบกร่าง ของ เซอร์รี่ แอน ต่อมาเสียชีวิตเป็นผู้เดียวที่อัยการไม่ส่งฟ้อง ลูกน้องของเขาทั้ง 4 คนถูกศาลชั้นต้น ตัดสินประหารชีวิต ต่อมา เจอเบาะแสสำคัญว่าพยานบุคคลเป็นพยานเท็จของคดีนี้ พวกเขาพบว่า พ.ต.อ. มงคล ศรี โปธิ์ และ พ.ต.อ. สันติ เฟ็งสูตร คือผู้ที่จ้างวานพยานด้วยเงิน 20,000 บาท เพื่อแลกกับการปิดคดีโดยไว กว่าที่ทุกอย่างจะถูกพิสูจน์ ก็ใช้เวลาผ่านไปเกือบ ๆ 10 ปี ศาลฎีกา ตัดสินยกฟ้องจำเลยทั้ง 4 ทว่า จำเลย 1 ราย เสียชีวิตไปก่อนระหว่างที่ถูกคุมขัง อีก 1 รายติดโรคร้าย มาจากในคุกก็เสียชีวิต ส่วนอีก 1 รายก็มาเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาไม่นาน สำหรับจำเลยรายสุดท้ายคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่แต่ก็ใช้ชีวิตอย่างยากลำบากเหมือนคนพิการ เนื่องจาก ถูกซ้อมเพื่อให้รับสารภาพ ตัวอย่างคดีนี้จึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นการที่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นเท็จ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้บริสุทธิ์⁶⁷

ดังนั้น แม้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ว่ามีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน แต่การใช้พยานหลักฐานประเภทนี้ก็ ยังประสบปัญหาอยู่มาก ทั้งจากตัวพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เองที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ในการพิสูจน์ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ การรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในชั้นการ ตรวจสอบที่เกิดเหตุขึ้นเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตามมาตรา 131 กำหนดให้เป็นดุลพินิจ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์บุคคล จะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายในการ รวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในการกำหนดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องทำการรวบรวม วัตถุพยาน ประเภทใดบ้างไว้โดยละเอียด กล่าวคือ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการรวบรวม พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ประกอบ มาตรา 131/1 ทำให้พนักงานสอบสวนอาจใช้ดุลพินิจตามมาตราดังกล่าวในการหาพยานหลักฐาน

⁶ THAI.AC. (2564). *เปิดแฟ้มคดี “เซอร์รี่ แอน” มาตรการสะท้อนขวัญที่เขย่าวงระบบยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://thai.ac/news/show/483106>. [2564, 25 เมษายน].

⁷ นคร พจนนรพงษ์. (2558). *ในคดีมาตรการเซอร์รี่แอน ดันแคน สะท้อนให้เห็นรอยต่างของกระบวนการ ยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://thaitribune.org/contents/detail/330?content_id=14918&rand=1508190591. [2564, 25 เมษายน].

เท่าที่สามารถจะทำได้ และตามมาตรา 131/1 วรรคสอง กำหนดให้การตรวจพิสูจน์บุคคลกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควร จึงเป็นการให้ดุลพินิจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการพิจารณาถึงพยานหลักฐานเพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายเท่าที่จำเป็นและสมควร จึงอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 131/1 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตาม มาตรา 131 ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้” ประกอบกับ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 2 การสืบสวนสอบสวน บทที่ 2 การสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุ และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 ว่าด้วยการสอบสวน บทที่ 2 เรื่องอำนาจการสอบสวน ซึ่งเป็นระเบียบการตำรวจในการสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีจะได้กำหนดแนวทางในการรวบรวมพยานวัตถุ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การทำแผนที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุไว้ก็ตาม

หากแต่ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุ ว่าต้องทำเมื่อใด เวลาใด และมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ซึ่งตามระเบียบของสำนักงานตำรวจ กำหนดให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการขอให้เจ้าหน้าที่ชำนาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุเข้าช่วยเหลือในการตรวจสถานที่เกิดเหตุเก็บพยานหลักฐาน และถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ หรือไม่ก็ได้ โดยหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีข้อจำกัดด้านความรู้และความเข้าใจต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุและละเลยพยานวัตถุบางชิ้น มองข้ามความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในคดีที่มีข้อจำกัดในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย หรือไม่มีประสบการณ์ในการต่อสู้ดำเนินคดีในชั้นศาล อาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจที่ขาดความละเอียดรอบคอบได้ เป็นเหตุให้พยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการพิจารณาคดีเกิดความเสียหายหรือขาดหายไป และส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในคดีอ่อนด้อยลงส่งผลให้เกิดการไม่สั่งฟ้องในชั้นอัยการหรือยกฟ้องในชั้นพิจารณาคดีทำให้ไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมได้ตามความเป็นจริง

อีกทั้งตาม คำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจที่ 548/2561 ลงวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งคำสั่งนี้เป็นคำสั่งที่ให้หน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติให้มีมาตรฐานเดียวกัน ได้มีการกำหนดตามข้อ 2 ว่า เมื่อได้รับการร้องขอให้ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุให้เวชชุดตรวจสถานที่เกิดเหตุออกไปปฏิบัติหน้าที่ทันทีโดยไม่ชักช้า แต่ต้อง

คำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำสั่งนี้ กำหนดให้ปฏิบัติโดยไม่ชักช้า มิได้บอกว่าจะต้องทำเมื่อใด ซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ หากแต่ทั้งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เป็นเพียงแนวทางและคู่มือในการปฏิบัติงานเท่านั้น ยังไม่มีมาตรการหรือสภาพบังคับในทางกฎหมายที่ชัดเจน โดยที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตามกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ มิได้มีการบัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะ

ในด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ นั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีกระบวนการในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุ และการครอบครองพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุเป็นจุดเริ่มต้นของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดี ขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจึงสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และอาจถูกหยิบยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งในชั้นศาลได้โดยสามารถเกิดจากสาเหตุหลายประการเช่น การควบคุมดูแลรักษาสถานที่เกิดเหตุไม่ได้กระทำอย่างเคร่งครัด ทำให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปภายในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ทำให้พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุถูกเพิ่มเติม ทำลาย สูญหาย ปนเปื้อนและเคลื่อนย้ายได้ หรือ ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุขาดสมรรถนะและความชำนาญในการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ หรือ ขาดระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีที่มีผู้เสียชีวิต ทำให้การเก็บพยานหลักฐานขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแพทย์ชันสูตรศพหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เป็นเจ้าของคดีซึ่งอาจทำให้เก็บหลักฐานได้ไม่ครบถ้วน เป็นต้น เช่นนี้จะเห็นได้ว่ากระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่มีผลชี้ขาดในคดี

ยกตัวอย่างคดีที่มีข้อบกพร่องในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เช่นคดีการเสียชีวิตของนายห้างทอง ธรรมวัฒน์ ตามคำพิพากษาคดีแดงที่ อ.3819/2550 มีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ถึงสามครั้ง โดยครั้งมีความเห็นว่าผู้ตายฆ่าตัวตาย ส่วนครั้งที่สองมีความเห็นว่าเป็นการฆาตกรรมครั้งที่สามมีความเห็นว่าเป็นการฆ่าตัวตาย พยานผู้เชี่ยวชาญได้ลงความเห็นถึงสาเหตุการตายที่แตกต่างกันอันทำให้ศาลจำต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อสรุปข้อเท็จจริงในคดี เนื่องด้วยเหตุผลตามการชันสูตรครั้งที่ 2 ไม่สามารถทำให้ศาลสิ้นความสงสัยได้ว่าผู้ตายถูกทำให้เสียชีวิตโดยบุคคลอื่น จึงทำให้ศาลพิพากษาว่าเป็นการฆ่าตัวตาย จะเห็นได้ว่า ในคดีนี้ไม่มีการเก็บพยานหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบในชั้นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุครั้งแรก ไม่รักษาสถานที่เกิดเหตุไว้ตรวจพิสูจน์ในเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอ จึงเกิดความเห็นทางนิติวิทยาศาสตร์ไปในทางตรงกันข้ามกัน ทำให้เป็นการยากในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริงในคดี

อีกคดีหนึ่งคือ คดีโอ.เจ.ชิมป์สัน ที่ผู้ต้องสงสัยคือ โอ.เจ. โดยทนายของ โอ.เจ. ต่อสู้ว่า ทีมเก็บหลักฐานได้ทำให้ที่เกิดเหตุปนเปื้อน และมีวิธีการเก็บหลักฐานที่ไม่ถูกต้องตามหลัก โดยมีภาพเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานโดยไม่ได้ใส่ถุงมือ, ภาพหลักฐานที่ถูกบรรจุในถุงที่ไม่ได้ปิดฝา ซึ่งอาจทำให้ผลตรวจผิดพลาดและง่ายต่อการสับเปลี่ยน และทำการลดความน่าเชื่อถือของพนักงานสอบสวน คดีดังกล่าวมีความผิดพลาดของพนักงานสอบสวนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการรักษา สถานที่เกิดเหตุ จึงเป็นอีกคดีที่แสดงถึงการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานจากกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ดังนั้น ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น เมื่อพิจารณาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 131/1 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ มิได้มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุไว้โดยเฉพาะ หากแต่มีเพียง ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 2 การสืบสวนสอบสวน บทที่ 2 การสืบสวน และตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 ว่าด้วยการสอบสวน บทที่ 2 เรื่องอำนาจการสอบสวน ประกอบกับคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจที่ 548/2561 ที่เป็นเพียงการกำหนดแนวทางปฏิบัติ โดยเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่ในการปฏิบัติตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุที่กำหนดไว้อย่างกว้าง โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติโดยไม่ชักช้า และมีดุลพินิจในการขอให้เจ้าหน้าที่ชันสูตรการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเข้าช่วยเหลือในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เก็บพยานหลักฐาน และถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ก็ได้ เช่นนี้จึงนำมาสู่ความไม่เป็นธรรมได้

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จากการศึกษาค้นคว้าในประเด็นที่หนึ่งและประเด็นที่สอง จากประเด็นที่หนึ่งในการให้ดุลพินิจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จะเห็นได้ว่าในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้นั้น ได้กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ในการให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงเท่านั้น แม้การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุซึ่งถือเป็นจุดแรกที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่สามารถนำมาพิสูจน์ถึงการกระทำผิดและตัวผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ การที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด จึงทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายผู้ต้องหาได้ กฎหมายมิได้มีการกำหนดการรวบรวมพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคลไว้โดยละเอียดดังเช่นกฎหมายต่างประเทศ มีเพียงการกำหนดไว้โดยคร่าว ๆ เท่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง อีกทั้งยังเป็นการกำหนดให้รวบรวม

เท่าที่จำเป็นและสมควรแก่กรณี ซึ่งเป็นการยากในทางปฏิบัติ แม้ว่าจะมีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีกำหนดแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ แต่มิได้กำหนดไว้อย่างละเอียดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรวบรวมพยานหลักฐานชนิดใดบ้าง อีกทั้งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นเพียงระเบียบของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น มิได้เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อย่างเคร่งครัด เช่นนี้จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

อีกทั้ง ตามประเด็นที่สองในการกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการเข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ว่าต้องทำเมื่อใด เวลาใด และมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ซึ่งตามระเบียบของสำนักงานตำรวจขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งอาจทำให้ส่งผลเสียต่อรูปคดี และตามคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจที่ 548/2561 นั้นมิได้มีการกำหนดไว้โดยละเอียดในแนวทางปฏิบัติ เพียงแต่กำหนดให้กระทำโดยไม่ชักช้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าได้ อีกทั้ง ทั้งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ มิได้เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อย่างเคร่งครัด เช่นนี้อาจทำให้การปฏิบัติในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คดีได้

ดังนั้น การที่ทั้งสองประการมีปัญหาในตัวบทกฎหมายและในแนวทางการปฏิบัติ เช่นนี้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ หรือไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ อันนำมาสู่การรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มาไม่มีน้ำหนักเพียงพอในการเอาผิดกับผู้กระทำความผิด อย่างเช่นคดีฆาตกรรมนายห้องทอง ธรรมวัฒน์ ตามคำพิพากษาคดีแดงที่ อ.3819/2550 จนมีผลให้พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบนั้น ไม่สามารถทำให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงไม่สามารถลงโทษจำเลยในความผิดตามฟ้องได้ นำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมแก่คดี เช่นนี้ การใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการปฏิบัติตามขั้นตอนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ นั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากเป็นการนำมาซึ่งพยานหลักฐานในคดี เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์ ขั้นตอน ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงส่งผลต่อความชอบธรรมแห่งคดีได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ทั้งในส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเพื่อแก้ไขปัญหามาตรการทางปฏิบัติซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคแรก ซึ่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ตามมาตรา 131 และการตรวจพิสูจน์บุคคลตามมาตรา 131/1 วรรคสอง มีข้อจำกัดคือกฎหมายมิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ว่าต้องมีวัตถุพยานประเภทใดบ้างไว้โดยละเอียด กล่าวคือการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ประกอบมาตรา 131/1 ทำให้พนักงานสอบสวนอาจใช้ดุลพินิจตามมาตราดังกล่าวในการหาพยานหลักฐานเท่าที่สามารถจะทำได้ และตามมาตรา 131/1 วรรคสองซึ่งกำหนดให้รวบรวมพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคลเท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความไม่ยุติธรรมแก่คู่กรณี อีกทั้งตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 2 และลักษณะที่ 8 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการเข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ว่าต้องทำเมื่อใด เวลาใด และมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ซึ่งตามระเบียบของสำนักงานตำรวจขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และตามคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้โดยละเอียด กำหนดเพียงให้กระทำโดยไม่ชักช้า อีกทั้งการกำหนดไว้เพียงในระเบียบการตำรวจและคำสั่งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ไม่มีผลบังคับเป็นกฎหมายที่จะกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเคร่งครัด ข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าว อาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพิสูจน์ทราบความจริงในคดีอาญาและการอำนวยความยุติธรรม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาถึงเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยมุ่งศึกษาประเด็นการตรวจเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากร่างกายผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง โดยศึกษาวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจาก วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลสารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายไทยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามกฎหมายไทย กฎหมายกฎหมายต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อทราบถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ตามกฎหมายไทย กฎหมายกฎหมายต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของมาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อเสนอแนวทางมาตรการทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ทั้งในส่วนการการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเพื่อแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับประเทศไทย